

الگوی اطلاعات و عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات مشترک فتح‌المبین

عبدالعلی پورشاسب^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۱

چکیده:

اطلاعات و عملیات دو رکن اصلی و درهم تنیده‌ای هستند که باید به‌طور مشترک و همزمان توسط یک فرمانده واحد راهبری شود. مهم‌ترین نقش اطلاعات، کمک به فرماندهی نیروی مشترک و ستاد آن در پیش‌بینی و تجسم فضای جنگی است. تجسم بیشتر شامل داشتن دانش از ویژگی‌های فیزیکی و انسانی از مناطق عملیاتی است که نیاز به دانستن موقعیت‌های جاری و فعالیت‌های نیروهای دشمن در آن فضا و دانستن قابلیت‌های فعلی و عملیات‌های پیش‌روی دشمن در صحنه عملیات جنگ می‌باشد. هدف اصلی این تحقیق شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های اطلاعات و عملیات سپاه و آجا در عملیات مشترک فتح‌المبین است. این مقاله کاربردی و به روش تاریخی اجرا شده است، ابزار اطلاعات و داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی بوده، حجم نمونه ۲۵ نفر است. یافته‌های تحقیق بیانگر این است که اطلاعات و عملیات به‌عنوان دو سامانه اصلی رزم هستند که برای اجرا نیازمند به سامانه‌های پشتیبانی هستند. چون پرداختن به تمام سامانه‌ها در یک مقاله امکان‌پذیر نیست لذا در این مقاله فقط دو سامانه اصلی اطلاعات و عملیات تجزیه و تحلیل شده است. بر اساس نتایج تحقیق بعد اطلاعات شامل ۵ مؤلفه: جمع‌آوری و شناسایی با ۸ شاخص، پردازش و بهره‌برداری با ۷ شاخص، تولید با ۷ شاخص، انتشار با ۵ شاخص، ارزیابی و مراقبت با ۴ شاخص است. بعد عملیات شامل ۴ مؤلفه: طرح‌ریزی با ۶ شاخص، سازماندهی با ۶ شاخص، هدایت و کنترل با ۶ شاخص و اجرا با ۷ شاخص است.

واژگان اصلی: الگو، عملیات مشترک، فتح‌المبین، سپاه، آجا.

مقدمه

تعیین نیت رهبران دشمن، سخت‌ترین چالش تقابل اطلاعاتی است. مهم‌ترین فاکتوری که باعث دشوار بودن تشخیص نیت می‌باشد، روند عملی و واکنشی خواهد بود که بین نیروهای رقب و متخاصم اتفاق خواهد افتاد. جهت‌گیری‌های سیاسی، راهبردهای کلان اقتصادی، اظهار نظر سیاست‌مداران و فرماندهان، رزمایش‌ها و هر نوع تحرک و جابجایی حتی آماده‌سازی، باعث واکنش توسط طرف مقابل خواهد شد. فرایند عمل و عکس‌العمل دو نیروی رقیب یا متخاصم و تجزیه و تحلیل دقیق و مداوم آن منتج به کشف نیات و اقدامات دشمن در آینده می‌شود. که افسران اطلاعاتی باید بدانند اقدامات آینده طرف مقابل چگونه برنامه‌ریزی شده است تا فرماندهان بتوانند پیشگیری، پیش‌بینی و اقدامات بازدارنده لازم را انجام داده و قابلیت‌های بایسته را کسب نمایند. در زمان صلح اطلاعات به فرماندهان کمک می‌کند تا انتخاب‌های خود را برای حفظ پیشرفت‌های فناوری، شکل‌دهی سازمان‌ها و طراحی آموزش‌های لازم برای اجرای عملیات مشترک را کسب کنند. اطلاعات و عملیات در دفاع مقدس به‌خصوص در عملیات فتح‌المبین ترکیبی از اقدامات ابتکاری و روش‌های سنتی بود. به‌طوری‌که اطلاعات مورد نیاز از طریق منابع آشکار، عناصر اطلاعاتی مثل گپار، دیده‌بان، عناصر نفوذی، اسرای جنگی و نهایتاً از طریق تفسیر عکس‌های هوایی به‌دست آمده و بر آن اساس عملیات هم توسط یگان‌های سنگین مثل لشکر و تیپ و با راهکنش‌هایی مثل، نفوذ، غافلگیری، آتش و مانور انجام می‌شده است. حال پس از گذشت ۳۶ سال از خاتمه دفاع مقدس شکل جنگ و راهکنش‌های آن و مهمتر از همه شاخص‌های اثرگذار اطلاعات و عملیات عوض شده است، به همین دلیل محققین در این تحقیق قصد دارند شاخص‌های اطلاعات و عملیات سپاه و آجا را در عملیات مشترک فتح‌المبین احصا نموده تا سایر محققین بر اساس آن شاخص‌ها و با توجه به تجهیزات و سلاح‌های مدرن و الگوهای جدید جنگی و همچنین با توجه به فناوری‌های نوظهور نظامی به‌خصوص چابک‌سازی انجام شده در سطح یگان‌های رزمی، الگوی جدید اطلاعات و عملیات مبتنی بر درس‌آموخته‌های عملیات فتح‌المبین را شناسایی نمایند. بنابراین آنچه که به‌عنوان مسئله اصلی تحقیق ذهن محققین را به خود معطوف نموده این است که ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های عملیات فتح‌المبین چگونه بوده است؟

عواملی که باعث اهمیت اجرای این تحقیق شده‌اند عبارتند از:

۱. استفاده از درس‌آموخته‌های عملیات فتح‌المبین، باعث هم‌افزایی ظرفیت‌های اطلاعات و

عملیاتی سپاه و آجا به منظور وحدت تلاش‌ها و تسهیل در انجام ماموریت‌های محوله خواهد شد.

۲. باعث شناسایی دست‌آوردهای موفق اطلاعاتی و عملیاتی سپاه و آجا و همچنین فرماندهی و کنترل انعطاف‌پذیر، متحرک، بادوام، بقا‌پذیر، پایدار و تعامل‌پذیر برای عملیات مشترک آتی خواهد شد.

عواملی که باعث ضرورت اجرای این تحقیق شده‌اند عبارتند از:

۱. غفلت از معایب موجود در عملیات فتح‌المبین ممکن است باعث غفلت از ایجاد فهم مشترک بین فرماندهان آجا و سپاه در هماهنگی، طرح‌ریزی، هدایت و کنترل عملیات مشترک آتی گردد.
 ۲. کم‌توجهی به ضعف‌ها و چالش‌های اطلاعات و عملیاتی سپاه و آجا در عملیات فتح‌المبین، کارایی و اثربخشی نیروهای واگذار شده را در عملیات مشترک آتی دچار مشکل نموده و در عمل نتایج و موفقیت مورد انتظار به دست نخواهد آمد.
- با توجه به موارد پیش‌گفته هدف اصلی تحقیق شناسایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های اطلاعات و عملیات سپاه و آجا در عملیات مشترک فتح‌المبین می‌باشد. سؤال تحقیق متناظر با هدف است، چون تحقیق اکتشافی بوده و به دنبال اثبات روابط بین متغیرها نیست فاقد فرضیه است.

مبانی نظری

پیشینه‌شناسی

۱- دایا (۱۴۰۰) پروژه‌ای با عنوان: الگوی تدوین عملیات مشترک انجام داده است. بر اساس نتایج تحقیق دکترین عملیات مشترک در قالب ۵ بعد نیروی انسانی - آموزش - آماد و پیش - اطلاعات و عملیات احصا و سپس برای برای بعد نیروی انسانی ۴ مؤلفه، برای بعد آموزش ۳ مؤلفه، برای بعد آماد و پیش ۲ مؤلفه، برای بعد اطلاعات ۶ مؤلفه و برای بعد عملیات ۵ مؤلفه احصا شده و نهایتاً برای هر مؤلفه شاخص‌های مرتبط احصا و مدل نهایی استخراج شده است.

۲- کلاتری و پورشاسب (۱۴۰۰) مقاله‌ای با عنوان: راهبردهای اجرای عملیات مشترک در ارتش جمهوری اسلامی ایران تألیف نموده‌اند. بر اساس نتایج تحقیق و با استفاده از ابزار IFE و EFE تعداد ۱۰۳ عامل (۳۳ قوت و ۲۰ ضعف و ۲۹ فرصت و ۲۱ تهدید) جهت اجرای عملیات مشترک در ۶

مؤلفه شناسایی و سنجش شده و نهایتاً به روش SWOT راهبردها تدوین شده و نسبت به تعیین اولویت اجرایی آنها با استفاده از روش QSPM اقدام شده است. وضعیت فعلی آجا جهت اجرای عملیات مشترک، در ربع محافظه کارانه خفیف قرار دارد. بنابراین تعداد ۱۳ راهبرد در راستای حرکت از موقعیت تهاجمی معطوف به قوت به موقعیت تهاجمی مطلوب یا شدید تدوین شده است.

۳- PAUL E (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان: دامنه‌های متقابل هم‌افزایی در عملیات مشترک

CROSS-DOMAIN SYNERGY IN JOINT OPERATIONS

به این نتیجه رسیده است که روش‌های هم‌افزایی عبارتند از: ۱- بکارگیری تخصص‌های متنوع برای حل مسئله، ۲- تعلیم و تعلم ضعیف، ۳- مدیریت، ۴- در انحصار نگهداشتن قابلیت‌ها.

۴- Jan am (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان: مجموعه تاریخی عملیات‌های نظامی مشترک

Joint Military Operations Historical Collection

به این نتایج رسیده است: الف) تعیین جنبه‌های مهم عملیات‌های مشترک از طریق مطالعه مشترک نبردهای انتخاب شده.

ب) بررسی اهمیت اصول مشترک در تصمیم‌گیری مؤثر در تمام سطوح نبرد.

پ) ترکیب موضوعات مشترک در عملیات‌های مشترک تاریخی و الزامات کنونی.

وجوه اشتراک این مقاله با پیشینه‌های یاد شده در این است که بعد اطلاعات و عملیات به عنوان ابعاد اصلی سامانه فرماندهی و کنترل لحاظ شده است. وجوه افتراق این است که در پیشینه‌های یاد شده به عوامل محیطی و همچنین عوامل هم‌افزایی عملیات مشترک در آجا پرداخته شده است. مهم‌ترین نوآوری تحقیق این است که برای اولین بار ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های اطلاعات و عملیات به‌طور مشترک بین سپاه و آجا در عملیات فتح‌المبین بیان می‌شود. در پیشینه‌های قبلی فقط عملیات در داخل یک سازمان بررسی شده است اما در این تحقیق به‌منظور ایجاد وحدت بین سپاه و آجا به الگوی مشترک پرداخته است.

تعریف مفاهیم

الگو: طرح، نمونه، الگو نسخه کوچک شده یک شیء یا پدیده است که بیشترین شباهت و خصوصیات پدیده اصلی را در خود منعکس می‌کند. از طریق الگو مفاهیم ذهنی و پدیده‌های پیچیده قابل درک می‌شوند. الگوها اجازه می‌دهد که به تجزیه و تحلیل مسائل پیچیده پردازیم.

(مرادیان، ۱۴۰۰: ۵۷)

برای الگو سازی ابتدا باید متغیرهای موجود در مسأله مورد نظر را مورد بررسی قرار داد و شناسایی کرد سپس باید اثرگذاری این متغیرها بر هم و رابطه آنها با یکدیگر را بدست آورد و به دنبال الگوی رفت که بتواند این متغیرها و رابطه آنها را به درستی نشان دهد. (الوانی، ۱۳۹۸: ۵۳) در این تحقیق منظور از الگو ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های اطلاعات و عملیات سپاه و آجا در عملیات مشترک فتح‌المبین است.

ارتش: به مجموعه ستاد فرماندهی ارتش، نیروهای زمینی، پدافند هوایی، هوایی و دریایی و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌گردد (آیین‌نامه مرجع نیروهای مسلح، ۱۴۰۱: ۴۵).

سپاه: به مجموعه ستاد فرماندهی کل سپاه، نیروهای زمینی، هوافضا، دریایی و قدس، سازمان بسیج مستضعفین، سپاه‌های استانی و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌گردد. (آیین‌نامه مرجع نیروهای مسلح، ۱۴۰۱: ۴۷).

عملیات مشترک: عملیاتی است که توسط دو نیرو یا بیشتر (نیروی زمینی، پدافند، هوایی و دریایی) از نیروهای مسلح یک کشور اجرا می‌گردد (رستمی، ۱۳۸۶: ۵۹۲). نیروی مشترک یک اصطلاح کلی است. این واژه، در آیین‌نامه عملیات مشترک، به نیروهای متشکله فرماندهی‌های مشترک، برخی فرماندهی‌های مخصوص، فرماندهی‌های مشترک تابع و گروه‌های رزمی مشترک اطلاق می‌شود. معمولاً، اندازه نیروهای شرکت‌کننده تقریباً متعادل است. (Dictionary, 2017: 2014)

این اصطلاح، هم‌چنین در مفهوم کلی در جایی که عناصر قابل ملاحظه‌ای از یک نیروی مسلح در کنترل عملیاتی عناصری از یک نیروی مسلح دیگر قرار می‌گیرد، به کار گرفته می‌شود. به علاوه، در جایی که عناصر قابل ملاحظه‌ای از یک نیروی مسلح عناصر یک نیروی مسلح دیگر را پشتیبانی می‌کند، می‌توان از این اصطلاح استفاده نمود (باقری، ۱۳۹۴: ۵۲). در این تحقیق منظور از عملیات مشترک فتح‌المبین است که توسط دو نیرو یا بیشتر (نیروی‌های زمینی، هوایی، دریایی و قرارگاه پدافند هوایی - هوافضا - بسیج) که توسط آجا یا سپاه با هم اجرا شده است.

عملیات فتح‌المبین

عملیات فتح‌المبین نظامی گسترده نیروهای مسلح ایران، علیه نیروهای مسلح عراق، در خلال جنگ ایران و عراق بود، که در فروردین ۱۳۶۱ پس از ۷ روز نبرد سنگین و با پیروزی قاطع نیروهای ایرانی و عقب‌نشینی نیروهای عراق از سرزمین‌های اشغال‌شده، به پایان رسید. بسیاری بر

این باورند که این عملیات نقطه عطف جنگ ایران و عراق است، که در نهایت منجر به بیرون راندن نیروهای عراقی از بخش بزرگی از خاک خوزستان شد. هر چند برخی دیگر از مفسران جنگ، عملیات بیت المقدس را تعیین کننده ترین عملیات در طول جنگ ایران و عراق می دانند. در مجموع عملیات فتح المبین باعث آزادسازی ۲/۴۰۰ کیلومتر مربع از سرزمین های اشغالی، شامل ده ها بخش و روستا و نیز چندین جاده ارتباطی مهم در استان خوزستان شد. (صفوی، ۱۳۹۹: ۵۲۴). مهم ترین نتایج عملیات فتح المبین را می توان به شرح زیر مورد اشاره قرار داد:

- آزادسازی ۲۵۰۰ کیلومتر مربع از خاک جمهوری اسلامی؛ شامل ده ها بخش و روستا، سایت ۴ و ۵ رادار، جاده مهم دزفول - دهلران و ...

- خارج شدن شهرهای دزفول، اندیمشک و شوش و مراکز مهمی همچون پایگاه هوایی دزفول از تیررس توپخانه دشمن و دستیابی به چاه های نفت ابوغریب در ارتفاعات تینه. (سمیعی، ۱۳۸۲: ۵۹).

اطلاعات

اطلاعات به فرماندهی نیروی مشترک می گوید که مراکز ثقل دشمن چه هستند و به برنامه ریزان عملیاتی در شناسایی بهترین ابزار برای حمله به آنها کمک می کند. اطلاعات، فرماندهی نیروی مشترک را قادر می سازد تا با تمرکز و اهرم قدرت مبارزه ریسک قابل قبول را تعیین کند. اطلاعات کلیدی است که به فرماندهی نیروی مشترک اجازه می دهد برای دستیابی قدرتمند و پویا به جایی که دشمن آسیب پذیر است، تمرکز نماید. در زمان جنگ، مهم است که پشتیبانی پیش بینی شده و دقیق باشد. اطلاعات باید حداکثر سازی و هماهنگ سازی پشتیبانی خود را با فرماندهی نیروی مشترک زمانی که حداقل خواسته های فرماندهی نیروی مشترک ارائه می شود را داشته باشد.

اطلاعات عبارت است از وقایع، داده ها و دستورالعمل ها در اشکال گوناگون در واقع معنایی است که انسان به داده هایی نسبت می دهد که توسط قواعد از پیش تعیین شده ارائه شده اند. در قرن بیست و یکم اطلاعات ابزار کلیدی موفقیت در میدان جنگ می باشد. اطلاعات محصولی است منتج از جمع آوری، پردازش، ارزیابی، تجزیه و تحلیل، ادغام و تفسیر اخبار جمع آوری شده. فرماندهان برای امور فرماندهی نیازمند اطلاعات دقیق هستند. اطلاعات وسیله ای است که فرمانده برای راه اندازی چرخه تصمیم گیری و اجرای عملیات استفاده می کند. اطلاعات به عملیات نیروها سمت و سو می

دهد، مراکز ثقل دشمن را مشخص می‌نماید، راه‌کارهایی را برای نیروهای خودی فراهم می‌سازد و این امکان را به نیروها می‌دهد تا بتوانند مأموریت‌شان را به اتمام برسانند. اطلاعات نظامی محصولی است که از جمع‌آوری و پرورش اخبار نظامی به دست می‌آید و این اطلاعات می‌تواند مربوط به ملل بیگانه، مناطق عملیاتی و یا جغرافیایی بوده و برای توسعه و اجرای طرح‌ها، خط‌مشی‌ها و عملیات اهمیت بالقوه داشته و یا ضرورت فوری دارد (آزاده‌دل، ۱۳۹۳: ۹۷).

۱- اصول اساسی اطلاعات

اصول اساسی اطلاعات، استانداردهای اساسی هستند که باید در مورد عملکرد کارکنان و سازمان‌های اطلاعاتی مورد ارزیابی قرار گیرند. شکست در دستیابی به هر یک از این ویژگی‌های اساسی ممکن است به شکست عملیات کمک کند. مهم‌ترین اصول اطلاعات عبارتند از: الف- به موقع بودن، ب- دقت، پ- قابلیت استفاده، ت- تکمیل‌کننده، ث- مرتبط بودن.

۲- سطوح اطلاعات

سه سطح جنگ وجود دارد: راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی. سطوح یک مفهوم اعتقادی است که ارتباط بین اهداف راهبردی و اقدامات تاکتیکی را توضیح می‌دهد. سطوح جنگ به فرماندهی در تجسم جریان منطقی عملیات کمک می‌کند، منابع و وظایف خاصی تخصیص می‌دهد. سطوح اطلاعات، سطوح جنگ را آشکار می‌کند.

الف- اطلاعات راهبردی: اطلاعات مورد نیاز رهبران ارشد نظامی و امنیتی و فرماندهان جنگ تولید می‌کند. این اطلاعات برای ایجاد راهبرد و سیاست ملی، نظارت بر وضعیت بین‌المللی، تهیه نقشه‌های نظامی، تعیین سامانه‌های اسلحه عمده و الزامات ساختار نیروی مورد نیاز و انجام عملیات راهبردی استفاده می‌شود.

ب- اطلاعات عملیاتی: عمدتاً توسط فرماندهی نیروی مشترک و فرماندهان رزمی تابع آن‌ها استفاده می‌شود. اطلاعات عملیاتی بر توانایی‌ها و نیت‌های نظامی دشمنان و دشمنان بالقوه تمرکز دارد. این اطلاعات فرماندهی نیروی مشترک را پیوسته در محدوده مسئولیت‌های خود حفظ می‌کند و زمان، مکان و دشمن چه میزان از قدرت را برای اجرا و هدایت جنگ در عملیات عمده بکار می‌گیرد را تعیین می‌کند. در صحنه اطلاعات عملیاتی طیف وسیعی از عملیات نظامی را نشان می‌دهد که شامل عملیات‌های غیر از جنگ می‌باشد. (ادوارت، ۱۳۹۶: ۶۸).

پ- اطلاعات تاکتیکی: توسط فرماندهان سطح تاکتیکی برای برنامه‌ریزی و اجرای جنگ و

درگیری استفاده می‌شود. اطلاعات تاکتیکی، مکان نیروها و سامانه‌های سلاح دشمن را تعیین می‌کند و توانایی فرماندهان تاکتیکی را برای ایجاد میدان جنگ با قدرت آتش و موانع افزایش می‌دهد. اطلاعات دقیق و به موقع به واحدهای تاکتیکی اجازه می‌دهد که مزیت موقعیتی نسبت به دشمنان خود به دست آورند. اطلاعات تاکتیکی خطرات را در سراسر عملیات نظامی مشخص می‌کند.

۳- چرخه اطلاعات

چرخه اطلاعات فرآیندی است که از طریق آن اخبار به اطلاعات قابل استفاده برای کاربران تبدیل می‌شود. کاربران شامل وزیر دفاع، رئیس ستاد مشترک، فرماندهان رزمی و تمام فرماندهان نیروهای دیگر هستند. به عنوان مثال چرخه اطلاعات در ارتش ایالات متحده شش مرحله دارد: برنامه‌ریزی و هدایت، جمع‌آوری، پردازش و بهره‌برداری، تولید، انتشار و ادغام و ارزیابی. چرخه اطلاعات یک مدل بسیار ساده از عملیات اطلاعاتی از نظر فرآیندها است. به عنوان یک مدل، مهم است که توجه داشته باشیم که اقدامات اطلاعاتی همیشه از طریق چرخه پیروی نمی‌کنند. به عنوان مثال، درخواست تصویر، باعث ایجاد فعالیت در مرحله برنامه‌ریزی و هدایت می‌شود، اما ممکن است مجموعه جدیدی را شامل نشود، بلکه به یک مکان تولیدی که تصویر از یک بایگانی گرفته شده است، می‌رود. با این حال، چرخه اطلاعات فعالیت‌های اطلاعاتی را به عنوان ساختار برای بحث در مورد دکرین اطلاعات ارائه می‌دهد. (طائب‌نیا، ۱۳۹۸: ۸۴)

برای درک بهتر اطلاعات و چرخه آن، مهم است که تمایز روشن و انتقادی بین اخبار و اطلاعات را به رسمیت به شناسیم. اخبار، داده‌های هستند که جمع‌آوری شده‌اند اما هنوز به وسیله تجزیه و تحلیل، تفسیر یا همبستگی با دیگر داده‌ها و اطلاعات توسعه نیافته است. کاربرد تجزیه و تحلیل اخبار را به اطلاعات تبدیل می‌کند. هر دوی اخبار و اطلاعات مهم هستند و هر دوی آن‌ها ممکن است در برخی از موارد با هم در ارتباط باشند. با این حال، آن‌ها یکسان نیستند و به این ترتیب متون، کاربرد و اعتبار متفاوتی دارند. چرخه اطلاعات در نیروهای مسلح ج.ا.ایران عبارتند از: الف- مرحله برنامه‌ریزی و هدایت، ب- مرحله جمع‌آوری، - مرحله پردازش و بهره‌برداری اطلاعات، ت- مرحله تولید، - مرحله پخش و ادغام، ج- مرحله ارزیابی.

۴- منابع جمع‌آوری اطلاعات:

- منابع پنهان: از طریق دیپلمات‌ها، وابستگان نظامی.
- منابع آشکار: از طریق رادیو، تلویزیون، روزنامه، ماهواره، رایانه، اینترنت و ...

- منابع فنی و تکنیکی: از طریق عکاسی، شناسایی تصویری، سیگنالی (الکترونیکی و ارتباطی)، رادار، هواپیماهای شناسایی با سرنشین و بدون سرنشین و وسایل شنود، ماهواره‌های جاسوسی اطلاعات سیگنالی، رهگیری کابل‌های زیردریا (گات مشترک سپاه، ۱۳۹۶: ۸۵).

عملیات

عملیات به‌عنوان یکی از ابعاد اصلی فرماندهی و کنترل عملیات مشترک شامل مولفه‌های طرح‌ریزی، هماهنگی، سازماندهی، هدایت، کنترل و اجرا می‌باشد.

۱- **طرح‌ریزی:** طرح‌ریزی عملیات مشترک شامل تهیه طرح‌ها (برای مثال، طرح‌های عملیات و طرح‌های عملیات زنجیره‌ای) و دستورات (مانند دستورات عملیاتی) - توسط فرماندهان رزمی و دیگر بخش‌های طرح‌ریزی مشترک که به تهیه این طرح‌ها و یا دستورات کمک می‌نمایند می‌باشد. طرح‌ریزی عملیات مشترک فرآیندی متوالی است که به طور هم‌زمان در سطوح راهبردی، عملیاتی و راهکشی جنگ اجرا می‌گردد. طرح‌ریزی عملیات مشترک یعنی به کارگیری نیروهای نظامی به منظور حصول اهداف عملیاتی

۲- **هماهنگی:** هماهنگی فراگردی است که طی آن همه بخش‌های تشکیل دهنده یک کل برای کسب هدف مشترک ترکیب می‌شوند. هماهنگی با مجموعه‌ای از ساز و کارهای ساختاری و رفتاری تحقق می‌یابد که برای مرتب ساختن اجزای سازمان با یکدیگر به کار می‌روند و اهداف سازمانی را تسهیل می‌کنند. هماهنگی عبارت است از فرایند هم‌سو نمودن همه قسمت‌های سازمان به گونه‌ای که تصمیمات، وظایف، فعالیت‌ها و تخصص همه کارکنان و گروه‌ها برای نائل آمدن به اهداف از قبل تعیین شده در حداکثر مطلوبیت ممکن ترکیب و هم‌سو گردد. (الوانی، ۱۳۹۸: ۱۴۰).

۳- **سازماندهی:** سازماندهی شامل وظایفی است که باید اجرا شود، تشخیص کسانی است که باید اجرا کنند، چگونگی گروه‌بندی وظایف و تعیین کسانی است که باید گزارش دهند یا گزارش بگیرند. باتوجه به تعریف فوق، این فرایند شامل سه مرحله، زیر است:

- طراحی و تعریف کارها و فعالیت‌های ضروری.

- دسته‌بندی فعالیت‌ها بر حسب مشاغل و منصب‌های سازمانی تعریف شده.

- برقراری رابطه میان مشاغل و منصب‌های سازمانی، برای کسب اهداف مشترک (رضائیان، ۱۳۹۴: ۲۷۳).

۴- **هدایت:** این وظیفه، یعنی تلاش مدیر برای ایجاد انگیزه و رغبت در کارکنان تحت‌الامر جهت دستیابی به اهداف سازمان، با ارزش‌های فرد و ارزش‌های حاکم بر جامعه، ارتباط دارد. هدایت بر تلاش مدیر برای انگیزش کارکنان به منظور نیل به اهداف سازمانی دلالت دارد. این تلاش به سه طریق صورت می‌گیرد: - رهبری؛ - انگیزش؛ - برقراری ارتباطات. بنابراین رهبری جزئی از مدیریت است. این وظیفه مانند برنامه‌ریزی، سازماندهی و کنترل نیز از وظایف مدیر است. مهم‌ترین نکته در رهبری نفوذ و اثرگذاری است. (رضائیان، ۱۳۹۴: ۱۶۷).

۵- **کنترل:** کنترل عبارت است از، ارزیابی مجموعه اقدامات انجام یافته جهت دستیابی به هدف. کنترل عبارت است از نظارت دقیق بر عملیات انجام یافته برای دستیابی به هدف که فرمانده به منظور فراهم آوردن تسهیلات برای مجریان و تغییر دستورات خود جهت انطباق با واقعیت‌های موجود به عمل می‌آورد. به وسیله کنترل می‌توان جلوی انحراف از دستور داده شده را گرفت و مسیر رسیدن به هدف را اصلاح نمود. در نیروهای مسلح، کنترل دائمی و جزء به جزء، الزامی است. (پردیس، ۱۳۸۱: ۸۰).

۶- **اجرا:** از آن جا که طرح‌ها و برنامه‌ها مقیاس نظارت مدیریت را تشکیل می‌دهند نخستین پایه فراگرد نظارت به‌گونه منطقی تهیه طرح‌ها و برنامه‌ها است. فرمانده و مدیر باید بخشی از وقت خود را صرف نظارت کند. در نظارت مسائل زیر مورد توجه قرار می‌گیرد:

- نظارت، منجر به تشخیص انحرافات و کج‌روی در سازمان شده و اصلاح رفتارهای را در پی خواهد داشت.

- نظارت، عملیات و برنامه را با یکدیگر تطبیق می‌دهد و انحناء شده را برای مدیریت شفاف سازی می‌نماید.

- نظارت، میزان سلامت و یا بیماری دستگاه و فعالیت‌ها را مشخص می‌سازد.

- نظارت، توان واحدهای مختلف را در انجام کارها بیان می‌دارد.

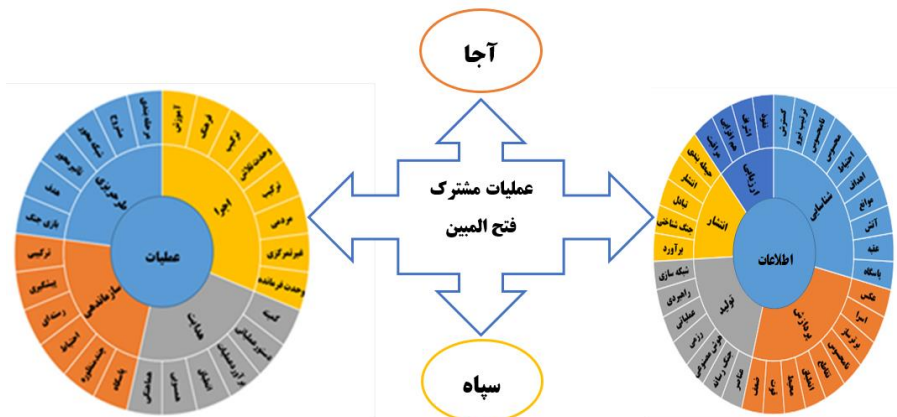
- نظارت، مقدار و پیشرفت عملیات و فاصله آنرا تا هدف روشن می‌نماید.

- نظارت، لزوم هدایت خواهی و ظرفیت هدایت‌پذیری را به‌دست می‌آورد. (رضائیان، ۱۳۹۲: ۱۷۶).

مدل مفهومی تحقیق:

مدل چکیده‌ای از واقعیات می‌باشد. یک مدل علی- معلولی نیز چکیده‌ای از شبکه گسترده علت‌ها و معلول‌ها در محدوده‌ای خاص از جهان است. در یک مدل علی- معلولی تعدادی متغیر مستقل، وابسته و شاید واسطه‌ای و تعدیل‌کننده وجود دارد بنابراین باید مشخص شود که ما برای چه می‌خواهیم مدل را بسازیم. هدف مدل‌سازی در تحقیقاتی که با متغیرها یا علت‌ها و معلول‌ها سروکار دارند اهمیت معلول‌ها یا متغیرهای وابسته است. اهمیت این متغیرها موجب می‌شود که تحقیق شکل گرفته و محقق به دنبال بهبود وضعیت متغیر یا متغیرهای وابسته موردنظر باشد. (سبحانی فرد و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۵-۳۴)

عملیات مشترک دارای دو رکن اصلی یعنی اطلاعات و عملیات است، به همین دلیل این تحقیق دارای دو متغیر اصلی اطلاعات و عملیات است. اطلاعات شامل ۵ مؤلفه و عملیات شامل ۴ مؤلفه است. بر اساس مبانی نظری و اهداف تحقیق الگوی مفهومی شامل ۲ بُعد و ۹ مؤلفه و ۵۶ شاخص طبق شکل زیر می‌باشد.

شکل شماره ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع کاربردی است که و به روش تاریخی و کمی انجام شده است. قلمرو تحقیق از نظر زمانی، پس از جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۴۰۵ است. از نظر مکانی، شامل جغرافیای ج.ا.ایران به خصوص مناطق مرزی با عراق می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق از صاحب‌نظران و نخبگان لشکری دوران دفاع مقدس که حداقل دارای مدرک تحصیلی کارشناسی

ارشد بوده و پنج سال به عنوان فرمانده یا عضو ستاد در بخش‌های اطلاعاتی و عملیاتی سپاه و آجا انجام وظیفه کرده باشند. جامعه آماری تحقیق ۳۲ نفر می‌باشد. چون جامعه آماری کمتر از ۱۰۰ نفر می‌باشد، نمونه‌گیری به عمل نمی‌آید و به صورت تمام شمار هر ۳۲ نفر مورد نظر سنجی قرار می‌گیرد. اطلاعات این تحقیق از دو روش میدانی و اسنادی گردآوری و از طریق نرم‌افزار SPSS تحلیل شده است. در روش میدانی، پرسشنامه‌ای تنظیم شده است که ۵۶ پرسش بسته آن از طریق آزمون تی و فاصله اطمینان ۹۵ درصدی در قالب طیف لیکرت در پنج سطح طبقه‌بندی و تحلیل کمی شده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقق

اطلاعات در صحنه جنگ نقش اصلی و حیاتی دارد و فرصت‌های قابل بهره‌برداری برای شکست دادن دشمن را فراهم می‌کند و به فرماندهی نیروی مشترک کمک می‌کند که به طور واضح وضعیت نهایی مطلوب برای هرگونه اقدام را تعیین می‌کند. تخمین نتیجه فرآیند تعامل مستلزم این است که افسران اطلاعاتی بدانند اقدامات آینده دشمن چگونه برنامه‌ریزی شده و سپس به طور هم‌زمان عوامل مؤثر درگیر در این اقدامات را پیش‌بینی کند. نظارت اطلاعاتی بر دولت‌های متخاصم، رقیب و مناطق ناپایدار برای شناسایی تهدیدات، پاسخ‌گویی مناسب و مؤثر و سازگار با منافع ملی و ارزش‌های کشور فراهم می‌کند. این امر مستلزم استقرار نیروهای اطلاعاتی می‌باشد. این نظارت اطلاعاتی در تصمیم‌گیری فرماندهی نیروی مشترک کمک می‌کند که در چه زمانی، چطور و کجا نیروها مستقر نماید و چگونه آن‌ها را با کمترین هزینه‌های انسانی و سیاسی در اجرای مأموریت بکار گیرند، تداوم اطلاعات برای آمادگی در صورت افزایش احتمال بروز جنگ می‌باشد. در طول زمان جنگ، اطلاعات به فرماندهی نیروی مشترک می‌گوید که چه اطلاعاتی از قابلیت‌های دشمن در چه جایی و چه زمانی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. اطلاعات به فرماندهی نیروی مشترک می‌گوید که مراکز ثقل دشمن چه هستند و به برنامه‌ریزان عملیاتی در شناسایی بهترین ابزار برای حمله به آن‌ها کمک می‌کند. اطلاعات، فرماندهی نیروی مشترک را قادر می‌سازد تا با تمرکز و اهرم قدرت مبارزه ریسک قابل قبول را تعیین کند. اطلاعات کلیدی است که به فرماندهی نیروی مشترک اجازه می‌دهد برای دست‌یابی قدرتمند و پویا به جایی که دشمن آسیب پذیر است، تمرکز نماید. در زمان جنگ، مهم است که پشتیبانی پیش‌بینی شده و

دقیق باشد. مسئول اطلاعات باید حداکثر تلاش خود را در جمع آوری دقیق و سریع عناصر اصلی اطلاعات مورد نیاز فرمانده را بعمل آورد.

اطلاعات عبارت است از وقایع، داده‌ها و دستورالعمل‌ها در اشکال گوناگون در واقع معنایی است که انسان به داده‌هایی نسبت می‌دهد که توسط قواعد از پیش تعیین شده ارائه شده‌اند. در قرن بیست و یکم اطلاعات ابزار کلیدی موفقیت در میدان جنگ می‌باشد. اطلاعات محصولی است منتج از جمع‌آوری، پردازش، ارزیابی، تجزیه و تحلیل، ادغام و تفسیر اخبار جمع‌آوری شده. فرماندهان برای امور فرماندهی نیازمند اطلاعات دقیق هستند. اطلاعات وسیله‌ای است که فرمانده برای راه‌اندازی چرخه تصمیم‌گیری و اجرای عملیات استفاده می‌کند. اطلاعات به عملیات نیروها سمت و سو می‌دهد، مراکز ثقل دشمن را مشخص می‌نماید، راه‌کارهایی را برای نیروهای خودی فراهم می‌سازد و این امکان را به نیروها می‌دهد تا بتوانند مأموریت‌شان را به اتمام برسانند. اطلاعات نظامی محصولی است که از جمع‌آوری و پرورش اخبار نظامی به دست می‌آید و این اطلاعات می‌تواند مربوط به دشمن وهم پیمانان او، شرایط جوی و جغرافیای صحنه جنگ و صحنه‌های عملیات بوده و برای توسعه و اجرای طرح‌ها، خط‌مشی‌ها ضرورت فوری دارد. فرمانده عملیات مشترک پس از دریافت مأموریت بلافاصله دستور آگهی را به قرارگاه‌های تحت امر ابلاغ نموده و اولین شور ستادی را به منظور مشاوره و استفاده از نظرات خبرگان و متخصصین جهت رسیدن به بهترین راه کار عقلایی تشکیل می‌دهد، در شور اول اخبار و اطلاعات بین ستاد مشترک و فرماندهان مبادله می‌شود و فرمانده راهنمای طرح ریزی خود را برای تهیه برآوردهای ستادی ابلاغ می‌نماید. همزمان با تهیه برآوردهای ستادی فرمانده عملیات مشترک برآورد خود را هم تهیه کرده و در شور دوم به بحث و تبادل نظر می‌پردازند و فرمانده تدبیر نهایی خود را برای تهیه طرح و دستورعملیاتی ابلاغ می‌کند. در برآورد عملیاتی به صورت حرفه‌ای بازی جنگ توسط تیم عملیات صورت گرفته و با دقت، توان رزم طرفین متخاصم ارزیابی و مقایسه می‌شود و براساس سایر پیشنهادها ستاد بهترین راه کار عملیاتی به عنوان تصمیم فرمانده اعلام می‌شود. در عملیات فتح المبین با حضور فرماندهان ارتش و سپاه و اساتید دافوس این مراحل به طور کامل انجام شد.

بر اساس سؤالات پرسشنامه تعداد ۵۶ گویه به‌عنوان عوامل مؤثر بر اطلاعات و عملیات به شرح جدول زیر مورد بررسی قرار گرفته و طبق نظر صاحب‌نظران و خبرگان میزان تأثیر هر عامل در قالب طیف لیکرت بیان شده است. عدد ۱ به معنی خیلی کم- عدد ۲ به معنی کم- عدد ۳ به

معنی متوسط - عدد ۴ به معنی زیاد - عدد ۵ به معنی خیلی زیاد است. با توجه به اینکه میانگین تمام عوامل بالای ۳ می‌باشد بنابراین کلیه عوامل به‌عنوان اثرگذار بر اطلاعات و عملیات مورد تأیید صاحب‌نظران قرار گرفته است.

جدول شماره ۱: ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های اطلاعات و عملیات مرتبط با الگوی عملیات مشترک فتح‌المبین

میزان تأثیر	شاخص	ردیف	مؤلفه	بُعد
۵	میزان شناسایی پاسگاه‌های فرماندهی دشمن	۵	جمع‌آوری و شناسایی	اطلاعات
۵	میزان شناسایی عقبه و نقاط آمادی دشمن	۶		
۵	میزان شناسایی سامانه‌های پشتیبانی آتش دشمن	۷		
۵	میزان شناسایی معابر وصولی، اهداف و موانع	۸		
۴	میزان شناسایی یگان‌های احتیاط دشمن	۵		
۴	میزان شناسایی توان رزم و عوامل محسوس دشمن	۶		
۳	میزان شناسایی ترتیب نیروی دشمن مشترک	۹		
۴	میزان شناسایی نحوه‌ی گسترش دشمن مشترک	۷		
۳	پردازش نقاط ضعف و قوت دشمن	۵		
۳	پردازش و تحلیل عوامل نامحسوس دشمن	۵۰		
۳	پردازش و تحلیل عوامل برترساز دشمن	۵۱		
۳	پردازش و تحلیل تحولات محیطی صحنه جنگ و عملیات	۵۲		
۴	میزان توجه به انطباق و تقاطع اطلاعات	۵۷		
۴	میزان پردازش و تفسیر از عکس هوایی	۵۸		
۵	میزان توجه به تفسیر اخبار اسرای جنگی	۵۴		
۳	میزان توجه به شبکه سازی اطلاعات مشترک	۵۶	تولید	
۳	میزان تولید اطلاعات راهبردی صحنه جنگ مشترک	۵۹		
۳	میزان تولید اطلاعات عملیاتی صحنه عملیات مشترک	۶۰		
۴	میزان تولید اطلاعات رزمی و تاکتیکی مشترک	۶۱		
۲	میزان تولید اطلاعات از طریق عناصر اطلاعاتی	۶۵		
وجود نداشته است	میزان تولید اطلاعات از طریق هوش مصنوعی	۶۴		
وجود نداشته است	میزان روایت‌سازی و تولید محتوا در جنگ رسانه‌ای	۶۲		
۴	میزان توجه به اصل حیطة‌بندی در انتشار اطلاعات	۶۶	انتشار	

میزان تأثیر	شاخص	ردیف	مؤلفه	بعد
۴	میزان توجه به انتشار به موقع اطلاعات	۲۸		
۴	میزان توجه به تبادل به موقع اطلاعات	۲۹		
۳	تهیه و انتشار به موقع برآورد اطلاعاتی مشترک	۳۰		
وجود نداشته است	میزان تصویرسازی هوشمند برای جنگ شناختی	۳۱		
۴	میزان مراقبت از نفوذ پذیری اطلاعات	۳۲	ارزیابی	
۳	ارزیابی میزان توجه به اشراف اطلاعاتی	۳۳		
۳	ارزیابی میزان استفاده از هم‌افزایی اطلاعات	۳۴		
۴	میزان مراقبت از حساسه‌ها از راه دور	۳۵		
۴	میزان توجه به مرحله‌بندی و منطقه‌بندی صحنه عملیات	۳۶	طرح ریزی	
۴	میزان توجه به طرح‌ریزی مشروح و تمرکزی	۳۷		
وجود نداشته است	میزان توجه به طرح ریزی عملیات تأثیر محور	۳۸		
وجود نداشته است	میزان توجه به طرح ریزی و فرماندهی عملیات شبکه محور	۳۹		
۵	میزان توجه به طرح‌ریزی هدف مشترک	۴۰		
۳	طرح‌ریزی بازی جنگ و شور ستادی برای ایجاد فهم مشترک	۴۱		
۴	میزان استفاده از ساختار عملیاتی ترکیبی و منعطف	۴۲	سازماندهی	عملیات
۳	میزان توجه به سازماندهی دفاع پیشگیرانه مشترک	۴۳		
۴	میزان توجه به سازماندهی رشته‌های مختلف در ستاد مشترک	۴۴		
۴	میزان توجه به سازماندهی نیروهای احتیاط مشترک	۴۵		
۳	سازماندهی چندمنظوره یگان‌های حاضر در صحنه عملیات	۴۶		
۴	سازماندهی قرارگاه و پاسگاه فرماندهی مشترک	۴۷		
۴	میزان هماهنگی یگان‌های رزمی با پشتیبانی رزمی	۴۸	هدایت و کنترل	
۳	میزان توجه به همسویی و هم‌افزایی فعالیت‌های مشترک	۴۹		
۳	میزان توجه به انطباق‌پذیری و درهم‌تنیدگی سطوح جنگ	۵۰		
۳	هدایت عملیات مبتنی بر برآورد عملیاتی مشترک	۵۱		
۴	کنترل عملیات مبتنی بر دستور عملیاتی مشترک	۵۲		
۳	کنترل عملیات مشترک توسط کمیته یکسان‌سازی	۵۳		
۴	میزان توجه به وحدت فرماندهی در عملیات مشترک	۵۴		
۴	میزان توجه به وحدت فرماندهی در عملیات مشترک	۵۵		
۴	میزان توجه به وحدت فرماندهی در عملیات مشترک	۵۶	اجرا	

میزان تأثیر	شاخص	ردیف	مؤلفه	بُعد
۵	میزان توجه به اجرای غیرتمرکزی	۵۵		
۵	میزان استفاده از نیروهای مردمی	۵۶		
۳	میزان ترکیب خلاقانه سلاح‌ها و تاکتیک‌های مبتکرانه	۵۷		
۳	میزان اجرای آموزش‌های مشترک	۵۸		
۴	وحدت تلاش و همکاری برای اجرای مأموریت مشترک	۵۹		
۳	میزان توجه به فرهنگ سازمانی مشترک	۶۰		

تعداد ۵ عامل یا شاخص زیر در عملیات فتح‌المبین وجود نداشته است. این شاخص‌ها درس -

آموخته‌های این عملیات هستند تا در عملیات مشترک آتی لحاظ شوند.

۱. میزان تولید اطلاعات از طریق هوش مصنوعی،
۲. میزان روایت‌سازی و تولید محتوا در جنگ رسانه‌ای،
۳. میزان تصویرسازی هوشمند برای جنگ شناختی،
۴. میزان توجه به طرح ریزی عملیات تأثیر محور،
۵. میزان توجه به طرح ریزی و فرماندهی عملیات شبکه محور.

نتیجه‌گیری

سه سطح جنگ وجود دارد: راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی. سطوح، سلسله‌مراتبی است که ارتباط بین اهداف راهبردی و اقدامات تاکتیکی را توضیح می‌دهد. سطوح جنگ به فرماندهی در تجسم جریان منطقی عملیات کمک می‌کند، منابع و وظایف خاصی تخصیص می‌دهد. سطوح اطلاعات، سطوح جنگ را آشکار می‌کند. بنابراین اطلاعات هم داری سه سطح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی است. عواملی که باعث ارزش اطلاعاتی می‌گردد عبارتند از: - دقت اطلاعات؛ - مرتبط بودن اطلاعات؛ - به‌موقع بودن؛ - قابلیت گسترش، ماندگاری و پایداری؛ - وحدت تلاش واحدهای اطلاعاتی.

یکی از نیازهای اساسی فرماندهان جهت تصمیم‌گیری و هدایت کلی عملیات در منطقه، آگاهی کامل و همه‌جانبه از فضای نبرد است سامانه پیشرفته اطلاعاتی صحنه نبرد یک تصویر سازگار از صحنه نبرد را برای تمام نیروهای درگیر (صف و ستاد) مهیا می‌نماید تا فرماندهان و تصمیم‌گیران بر حسب نیاز خود و با استفاده از تصویر کلی، تصمیم لازم را اتخاذ

و عملیات را هدایت نمایند.

بر اساس تجزیه و تحلیل انجام شده از یافته‌ای تحقیق نتایج تحقیق به شرح زیر می‌باشد:
 تعداد ۲ بُعد و ۹ مولفه و ۵۶ شاخص به‌عنوان الگوی عملیات مشترک فتح‌المبین به‌دست آمده است. مولفه‌های اطلاعات عبارتند از: جمع‌آوری و شناسایی - پردازش - تولید - انتشار - ارزیابی و مراقبت. مولفه‌های عملیات عبارتند از: طرح ریزی - سازماندهی - هدایت و کنترل - اجرا.
 تعداد ۵ شاخص در عملیات فتح‌المبین وجود نداشته است اما در حال حاضر با توجه به فناوری‌های نوظهور نظامی به‌خصوص چابک‌سازی انجام شده در سطح یگان‌های رزمی، باید ۵ شاخص زیر به‌عنوان درس‌آموخته عملیات مشترک فتح‌المبین به الگوی جدید اطلاعات و عملیات سپاه و آجا برای اجرای عملیات مشترک آتی اضافه شود.

۱. میزان تولید اطلاعات از طریق هوش مصنوعی،
۲. میزان روایت‌سازی و تولید محتوا در جنگ رسانه‌ای،
۳. میزان تصویرسازی هوشمند برای جنگ شناختی،
۴. میزان توجه به طرح ریزی عملیات تاثیر محور،
۵. میزان توجه به طرح ریزی و فرماندهی عملیات شبکه محور.

با توجه به موارد بالا الگوی اطلاعات و عملیات سپاه و آجا در عملیات مشترک فتح‌المبین

طبق شکل زیر می‌باشد.

شکل شماره ۲: الگوی تحقیق

پیشنهادهای اجرایی:

۱. در الگوی اطلاعات و عملیات جدید توجه ویژه به تکنیک‌ها و راهکنش‌های هوش مصنوعی برای جمع‌آوری و پردازش اطلاعات به‌عمل آید.
۲. در الگوی اطلاعات و عملیات جدید توجه ویژه به عملیات شبکه محور و بدون سرنشین مثل جنگ روبات‌ها به جای جنگ تانک‌ها به‌عمل آید.
۳. در الگوی اطلاعات و عملیات جدید توجه ویژه به جایگزین نمودن عملیات تأثیر محور به جای عملیات تخریب محور به‌عمل آید.
۴. در الگوی اطلاعات و عملیات جدید توجه ویژه به قرارگاه جنگ رسانه‌ای همزمان با توسعه قرارگاه‌های عملیاتی به‌عمل آید. همزمان با اجرای عملیات جنگی تصویرسازی و روایت-سازی صحیح از منطقه نبرد جهت تنویر افکار عمومی از طریق جنگ شناختی انجام شود.

پیشنهاد پژوهشی:

در تکمیل این پژوهش الگوی آماد و پیش عملیات مشترک فتح المبین و بیت المقدس توسط سایر پژوهشگران اجرا گردد.

منابع

- آزاده دل، رضانعلی (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر اطلاعات عملیاتی، تهران، دانشگاه صنعتی مالک اشتر. ادوار، الترز (۱۳۹۶). عملیات و اصول جنگ اطلاعات، ترجمه غلام علی جان‌گداز، تهران، انتشارات دانشکده امام باقر (ع).
- الوانی، سید مهدی (۱۳۹۸). مدیریت عمومی، تهران، نشر نی.
- باقری، محمدحسن (۱۳۹۴). طرح‌ریزی و هدایت عملیات مشترک و مرکب، تهران، انتشارات دافوس.
- رضائیان، علی (۱۳۹۲). تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم، تهران انتشارات سمت.
- رضایان، علی (۱۳۹۴). مدیریت منابع انسانی، تهران، انتشارات سمت.
- رستمی، محمود (۱۳۹۲). فرهنگ واژه‌های نظامی، تهران، انتشارات ایران سبز، چاپ سوم.
- سمیعی، علی (۱۳۸۲). کارنامه توصیفی عملیات‌های هشت سال دفاع مقدس، چاپ سوم، تهران، انتشارات نسل کوثر.
- صفوی، سید یحیی (۱۳۹۹). تاریخ شفاهی دفاع مقدس، جلد اول، تهران، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.
- طائب‌نیا، محمد (۱۳۹۸). شناسایی، مراقبت و اطلاعات در پشتیبانی از ضد شناسایی، تهران، انتشارات شهید سپهبد صیاد شیرازی.
- کلانتری، فتح‌ا... و پورشاسب، عبدالعلی (۱۴۰۰). الگوی فرماندهی و کنترل عملیات مشترک آجا، تهران، انتشارات پژوهشگاه دفاع مقدس شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی.
- مرادیان، محسن (۱۴۰۰). مبانی نظری امنیت، تهران، انتشارات دانشکده علوم و فنون فارابی.
- آیین‌نامه مرجع نیروهای مسلح ج.ا.ایران (۱۴۰۱). تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- گروه مشترک معاونت اطلاعات نهسا (۱۳۹۶). ترجمه نشریه مشترک ۰-۳ نیروهای مسلح ایالات متحده به نام عملیات مشترک، تهران، مؤسسه مطالعات دفاعی هوافضای سپاه.
- Dictionary, (2017), of United States Military Terms for Joint Usage, Washington, D.C., Department of Army, Navy, and Air Force.